

מסורת הש"ס

א) גני' רי"ף ורמב"ם דרב נחמן], ב) קדושין לה: מיר מ: מה: א) רש"י [רש"א מוקד לא], ד) [ג"ל בדין], ס) [בסדר המשנה ל"ב את], ו) ע"ז טו. ביצה כח: כחובות סא: דהה גב, ו) [גבגל המקומות אמתא ר' חנינא], ח) קדושין עז: חולין פג: מיר לח: מב, ט) בסיי תעשו לפי כו', י) [שם בבביה אמתא מלביא, ס) רש"א שמתפתח היא לענין שמי שערות [אפילו בגומא אחת] בנים' מהה כו': גלוית כו', ט) [רש"ם מחק מכת אלא, ח) [בס"א שמקין],

תורה אור השלם

1. ויקראו בקול גדול ויתגדדו במשפטם בחברות וברמזים עד שפרך דם עליהם:

מלכים א יח כח 2. לא יקרדו קרחה בראשם ופאת זקנם לא יגלחו ויבקשם לא ישורטו שרקות:

ויקרא פה 3. לא תקפו פאת ראשכם ולא תשדחית את פאת זקנך: ויקרא יט כו 4. וישרטו לנפש לא תתנו בבשרכם ותבנת קעקע לא תתנו בכם אני: ויקרא יט כח

הגהות הב"ח

א) גמ' בן שנין דרישא: צו שם פין פיקין דדיקנא: א) שם בריה דרנא לרב אבי עד דכמוז. י"ב פי' היה שולח אס כך הוא פי' המתא: ד) שם אמר רב חנינא בריה דרב אקא שפיר: א) שם ממנו מוכחת ענין: ו) רש"י ד"ם שפיר בפרק אין לדין אמר שמואל שפיר שגלו וכו' אי"ר אלא בר אבהה שרוממו: ו) ד"ה שפחות וכו' אי"ר אלא בר אבהה הלכה כ"ה: ו) ד"ה גומות שמעמחא הוא כפי' דא סימן לענין מילוח אמר ר' מלכיו אמר ר' אלא בר אהבה גומות אע"פ שאין שם שמי שערות גדולה היא ואינה ממחלת לדין גומא אלא"כ היה דא שער ושרי הסד"כ: ע) ד"ה גלוית וכו' אי"ר אלא בר אבהה שלש: ו) ד"ה אפר וכו' שמענתא כ"ל ואות ו' נמחק: פ) ד"ה גבינה וכו' אמר ר' אלא בר אבהה מפני: ז) ד"ה מתניחא מלכתא וכו' שפחות ואפר מקלה דמשמע: ח) תוב' ד"ה על וכו' חייב מיתה אף שלא כדרכה ולקי:

לעזי רש"י

יבט"ר [וינטור"א]. (מקום חיבור: פוינטטור"ר [פוינטטור"ר]. לפיקין עקיבזא [לשם כחובת קעקע]. פלימבי"א [פלימביא"ר]. איזמל [להקות דם].

אלו הן הלוקין

קסבר רבי יוסי שריטה וגדידה אחס היא. דתרווייהו זין זיד זין צכלי וכתיב בגדידה למת [דברים יד] לא תתגודדו ולא תשימו קרחה וגו': **המשרט צכלי חייב**. הא ודאי פשיטא לכולי עלמא דעיקר גדידה משמע צכלי ועיקר שריטה משמע זיד וקאמר שמואל המשרט צכלי על המת חייב ולא קאמר המגדד צכלי לאשמועינן דשם שריטה שיך צכלי והעושה חצורה בעצמו צכלי על המת חייב שני לאוין משום משרט ומשום מגדד דגדידה ושריטה אחת היא דתרווייהו זין זיד זין צכלי: **מיסינזי גדידה ושריטה אחס היא**. כלומר זין שריטה זין גדידה ענין חצורה הס ושניהם על מת אלא שריטה זיד גדידה צכלי וקשיא לשמואל דאמר תרווייהו זין זיד זין צכלי דמדקאמר המשרט צכלי ולא קאמר המגדד צכלי מכלל דשריטה שייכא צכלי כגדידה: **על המס זין זיד זין צכלי חייב**. דשריטה וגדידה כתיב דתרווייהו אסריניהו רחמנא: **על עבודת כוכבים**. דיש עבודת כוכבים שעובדין אותה צכן שעושין צבשרס חצורות ופלעות: **זיד חייב**. דדרך עבודתה צכן ואפי' עבודת כוכבים שאין עובדתה צכן חייב דעבודה גמורה היא זיד: **והא איפכא כתיב**. דצכלי דרך עבודה הוא לעבודת כוכבים דכתיב ויתגודדו כמשפטס עשו עבודה גדידה כדרך שהיו רגילין לעשות בחצרות וצרמחים אלמא דרך עבודה צכלי: **זי פירקי דרישא**. מקום הפרקים שמתחצרים שם פירקי העלמות והיינו בלדעים. פרק יונט"ר:

זי פירקי דדיקנא. פרק ראשון של זקן היינו מחת האזון מקום שלמי התחתון יוצא משם ושם נקרא פאה צמודו של למי שצולט לחוך ושמי השצולט שבסנטר מקום חצור שני הלחיים יש עטס קטן שמחצר הלחיים יחד שמכאן ומכאן נקרא פאה שכל אחד מהן לסוף הלחי הרי שמים מכאן ושמים מכאן ואחת מלמטה הוא השיער שזין ז' השצולט שבסנטר ופרק הוא צפני עצמו: **ופאת זקנס לא יגלחו**. גזי כהניס כתיב ולא תשחית את פאת זקנך בישראל כתיב וילפינן להו בג"ש האי מהאי דפאה פאה והכי אמרי' בהדיא בפרק קמא דקדושין (דף לה: א"ג) דפאה פאה להכי הוא דלמא דתניא לא יגלחו כו': **ס"ל לא תשחית**. ומספרים אינן משחיתים שאין חומכין שיער צלד עיקר כתער: **גילוח שיש צו השחטה**. דרך לגלח צו ומשחית והיינו תער אצל רהיטיני משחית ואין דרך לגלח צו ומספרים מגלחין ואין משחיתים: **אי גמיר גזירה שוה**. ההיא גזירה שוה דפאה פאה קאמר ובמסכת קדושין היא (סא: **מספרים מנא ליה**. דמותר לגלח בהם דלא קאסר אלא מלקט ורהיטיני שיש בהן השחטה: **גילוח עצדי**. השחתתן עושה גילוח כלומר גילוח מיקרי דדרך לגלח בהם: **בתנ"י כסובא קעקע**. כותב מחלה על צצרו צסס או צסיקרא ואח"כ מקעקע הצצר הצצר צמחט או צצקין ונכנס הצצע זין העור לצצר ונראה צו כל הימים. קעקע פויינטטור"ר. ואסור לכמוצ שום כמביה צעולס על צצרו צענין זה שכן גזירת הכתוב: **אס השס**. מפרש בגמרא דשם עבודת כוכבים קאמר: **גב' עד שיכמוצ אני ה' ממש**. על מיצות הללו אני ה' אחת מחייבו משום כחוצת קעקע: **וכחוצת קעקע לא חסנו צסס**. שום כחוצת קעקע לא י' יעשו לפני שאני ה' ואסורין אחס לכמוצ שם אחר על צצרכס אלמא עיקר חיובא משום שם עבודת כוכבים הוא ומיהו אסור לכמוצ שום כמביה צעולס אפי' לר"ש אלא דחיוב מלקות ליכא: **אפר מקלה**. דוקא קאמר לפי שקשה היא ומקעקעת מקום המכה והרושם נראה שם אחר זמן אצל עפר צעלמא לא: **שפור**. צפ' אין לדין (ביצה דף כח: ו) שפור שאלו צו צצר אסור לטלטלו אי"ר מלכיו" א"ר אלא שומטו ומניחו צקין זזית והיינו שמעמחא דעילוייה מילתא דלמורא אמרה: **שפחות**. משנה היא צפ' אע"פ (כחובות דף נט: ר' אליעזר אומר אפי' כהניסה לו מאה וכו' אמר רב מלכיו אי"ר אלא ו) הלכה כרבי אליעזר (שם סא:) והיינו משנה דלמחני' קאי ולא קאמר מילתא צאפי נפשה: **גומוס**. ו) צבדה צצא סימן (דף גב.) ר' חלצו אמר רב הוגא שמי שערות שאמרו לריך שיהא צעיקין גומות רב מלכיו אמר רב אלא בר אהבה גומות אע"פ שאין צו שערות: **צלורים**. צפרק אין מעמידין צע"ז (דף טג.) ת"ר עובד כוכבים המסתפר מישראל כו' וכמה אמר רב מלכיו אמר רב אלא ו) שלש אצבעות לכל רוח והיינו מתניחא: **אפר מקלה**. הכא ו) ושמעמחא היא דלאו אמחני' קאי אלא מילתא צאנפי נפשה קאמר אסור לו לאדם כו': **גבינה**. נמי צאין מעמידין דקחני צמשה [ע"ז כט:] וגבינות בית אונייקי וצעי בגמרא [שם לה:] מ"ט אמר רב מלכיא אמר רב אלא ו) מפני שמחליקין כו' והיינו משנה דלמחני' קאי: **מסני' ומסניס'**.

רב פפא אסימנא דרב מלכיו קאי לגרועי מיניה שפחות דכולהו מחני' רב מלכיא אמריניהו כלומר משנה דשפחות דלוקמת כרב מלכיו רב מלכיא אמרה ומתניחא דקאמר לאו דוקא ו) אלא צבסימנא דרב מלכיו ליכא מחני' ושמעמחא רב מלכיו ומה שנשאר מן השמעמות צסימנו של רב מלכיו דהיינו שפור וגומות רב מלכיו אמריניהו והיינו דקאמר איכא ציינייהו שפחות ולא קאמר שפחות ואפר מקלה אלא שפחות גדידא מגרעינן ודרב מלכיו כדקאי: **מסניסא מלכתא**. משניות ששמו דומה לנקבה ומשמעותו של שם נמי ששמו דומה לנקבה מוקמינן כולוה מתנייתא דהו נמי לשון נקבה אליציה והיינו רב מלכיא ששמו דומה לנקבה ומשמעותו של שם נמי ששמו דומה לשון מלכות והיינו משניות וצרייתות שהן עיקר ולא שמעמות. ואית דמפרש איכא ציינייהו שפחות ו) ומקלה משמע שפחות ושכנגדה כך לשון ח"ה: **ריצדא**. מכה: **דוסילתא**. כלי שמכה ו) צו. צלע"ז פליימ"א: **בתנ"י היה לנוש כלאיס**. אחד מן השוק ולא נזיר:

אלו הן הלוקין פרק שלישי

קסבר רבי יוסי שריטה וגדידה אחת היא וכתוב בגדידה למת [דברים יד] לא תתגודדו ולא תשימו קרחה וגו': **המשרט צכלי חייב**. הא ודאי פשיטא לכולי עלמא דעיקר גדידה משמע צכלי ועיקר שריטה משמע זיד וקאמר שמואל המשרט צכלי על המת חייב ולא קאמר המגדד צכלי לאשמועינן דשם שריטה שיך צכלי והעושה חצורה בעצמו צכלי על המת חייב שני לאוין משום משרט ומשום מגדד דגדידה ושריטה אחת היא. כלומר זין שריטה זין גדידה ענין חצורה הס ושניהם על מת אלא שריטה זיד גדידה צכלי וקשיא לשמואל דאמר תרווייהו זין זיד זין צכלי: **מיסינזי גדידה ושריטה אחס היא**. כלומר זין שריטה זין גדידה ענין חצורה הס ושניהם על מת אלא שריטה זיד גדידה צכלי וקשיא לשמואל דאמר תרווייהו זין זיד זין צכלי דמדקאמר המשרט צכלי ולא קאמר המגדד צכלי מכלל דשריטה שייכא צכלי כגדידה: **על המס זין זיד זין צכלי חייב**. דשריטה וגדידה כתיב דתרווייהו אסריניהו רחמנא: **על עבודת כוכבים**. דיש עבודת כוכבים שעובדין אותה צכן שעושין צבשרס חצורות ופלעות: **זיד חייב**. דדרך עבודה צכן ואפי' עבודת כוכבים שאין עובדתה צכן חייב דעבודה גמורה היא זיד: **והא איפכא כתיב**. דצכלי דרך עבודה הוא לעבודת כוכבים דכתיב ויתגודדו כמשפטס בחברות וברמזים אלא אימא ביד פטור בכלי חייב:

והייב על הראש: מחוי רב ששת בין פירקי ו) רישא: ועל הזקן שתיים מכאן ושתיים מכאן ואחת מלמטה: מחוי רב ששת בין פירקי ו) דיקנא: רבי אליעזר אומר אם נטלין וכו': קסבר חד לאו הוא: ואינו חייב עד שיטלטלו בתער: ת"ר ² ופאת זקנם לא יגלחו ויכול אפי' גלחו במספרים יהא חייב ת"ל ³ לא תשחית אי לא תשחית יכול אם לקטו במלקט ורהיטיני יהא חייב תלמוד לומר לא יגלחו הא כיצד גילוח שיש בו השחתה הוי אומר זה תער: רבי אליעזר אומר אפילו לקטו במלקט ורהיטיני (יהא) חייב: מה נפשך אי גמיר גזירה שוה ליבעי תער אי לא גמיר ג"ש מספרים נמי ו) [לא] לעולם גמיר ג"ש וקסבר הני נמי גילוח עבדי: **בתנ"י הכותב כחובת קעקע** ככתב ולא קעקע קעקע ולא כתב אינו חייב עד שיכתוב ויקעקע ו) בידו ובכחול ובכל דבר שהוא רושם ר"ש בן יהודה משום ר' שמעון אומר אינו חייב עד שיכתוב שם ו) את השם שנאמר ⁴ וכתובת קעקע לא תתנו בכם אני ה': **גב' אמר ליה** רב אחא בריה דרבא לרב אשי עד דיכתוב ו) אני ה' ממש אמר ליה לא כדחני בר קפרא אינו חייב עד שיכתוב שם עבודת כוכבים שנאמר וכתובת קעקע לא תתנו בכם אני ה' אני ה' ולא אחר: אמר רב מלכיא אמר רב אדא בר אבהה אסור לו לאדם שיתן אפר מקלה על גבי מכתו מפני שנראית ככתובת קעקע ו) אמר רב ו) נחמן בריה דרב איקא שפור שפחות וגומות רב מלכיו בלורית אפר מקלה וגבינה רב מלכיא רב פפא אמר מתניתין ומתניא רב מלכיא שמעתתא רב מלכיו וסימינך מתניא מלכתא מאי בינייהו איכא בינייהו שפחות רב ביבי בר אביי קפיד אפי' אריבדא דכוסילתא רב אשי אמר יכל מקום שיש שם מכה מכתו ו) מוכיח עליו: **בתנ"י ינזיר שהיה ו) שותה יין כל היום אין חייב אלא אחת** אמרו לו אל תשתה אל תשתה והוא שותה חייב על כל אחת ואחת יהיה מטמא למתים כל היום אינו חייב אלא אחת אמרו לו אל תטמא אל תטמא והוא מטמא חייב על כל אחת ואחת יהיה מגלח כל היום אינו חייב אלא אחת אמרו לו אל תגלח אל תגלח והוא מגלח חייב על כל אחת ואחת יהיה לבוש בכלאים כל היום אינו חייב אלא אחת אמרו לו אל תלבש אל תלבש והוא פושט ולובש חייב על כל אחת ואחת

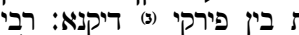
כא.

על עבודת כוכבים ביד חייב. פי' הקונטרס חייב מיתה ו) כדכרכה ולקי שלא כדרכה מלא תעצדם יתירא צכלי פטור דאינו צכלל עבודה דאינו (חייב) אלא זיד:

רב אשי אומר מכתו מוכחת ע"יו. וכן הלכה: ואפילו כתיב ויתגודדו כמשפטס וברמזים אלא אימא ביד פטור בכלי חייב: והייב על הראש: מחוי רב ששת בין פירקי ו) רישא: ועל הזקן שתיים מכאן ושתיים מכאן ואחת מלמטה: מחוי רב ששת בין פירקי ו) דיקנא: רבי אליעזר אומר אם נטלין וכו': קסבר חד לאו הוא: ואינו חייב עד שיטלטלו בתער: ת"ר ² ופאת זקנם לא יגלחו ויכול אפי' גלחו במספרים יהא חייב ת"ל ³ לא תשחית אי לא תשחית יכול אם לקטו במלקט ורהיטיני יהא חייב תלמוד לומר לא יגלחו הא כיצד גילוח שיש בו השחתה הוי אומר זה תער: רבי אליעזר אומר אפילו לקטו במלקט ורהיטיני (יהא) חייב: מה נפשך אי גמיר גזירה שוה ליבעי תער אי לא גמיר ג"ש מספרים נמי ו) [לא] לעולם גמיר ג"ש וקסבר הני נמי גילוח עבדי: **בתנ"י הכותב כחובת קעקע** ככתב ולא קעקע קעקע ולא כתב אינו חייב עד שיכתוב ויקעקע ו) בידו ובכחול ובכל דבר שהוא רושם ר"ש בן יהודה משום ר' שמעון אומר אינו חייב עד שיכתוב שם ו) את השם שנאמר ⁴ וכתובת קעקע לא תתנו בכם אני ה': **גב' אמר ליה** רב אחא בריה דרבא לרב אשי עד דיכתוב ו) אני ה' ממש אמר ליה לא כדחני בר קפרא אינו חייב עד שיכתוב שם עבודת כוכבים שנאמר וכתובת קעקע לא תתנו בכם אני ה' אני ה' ולא אחר: אמר רב מלכיא אמר רב אדא בר אבהה אסור לו לאדם שיתן אפר מקלה על גבי מכתו מפני שנראית ככתובת קעקע ו) אמר רב ו) נחמן בריה דרב איקא שפור שפחות וגומות רב מלכיו בלורית אפר מקלה וגבינה רב מלכיא רב פפא אמר מתניתין ומתניא רב מלכיא שמעתתא רב מלכיו וסימינך מתניא מלכתא מאי בינייהו איכא בינייהו שפחות רב ביבי בר אביי קפיד אפי' אריבדא דכוסילתא רב אשי אמר יכל מקום שיש שם מכה מכתו ו) מוכיח עליו: **בתנ"י ינזיר שהיה ו) שותה יין כל היום אין חייב אלא אחת** אמרו לו אל תשתה אל תשתה והוא שותה חייב על כל אחת ואחת יהיה מטמא למתים כל היום אינו חייב אלא אחת אמרו לו אל תגלח אל תגלח והוא מגלח כל היום אינו חייב אלא אחת אמרו לו אל תלבש אל תלבש והוא פושט ולובש חייב על כל אחת ואחת

י"ש

י"ש

מוסף רש"י

בבבבבבבב. פליי"א של מלחמי חצות שמחליקס כס את מיק הסיוף, ורהיטיני. פליי"א של עוסי מריקין (קדושין לה:). תלמוד לומר לא יגלחו. האמור ככהניס ואלו דרך גילוח צכן (שם). שפור שפחות וגומות. אלו שלש הלכות רב מלכיו אמרן ולא רב מלכיא, מפני ששמותיהן דומין זה לזה ויש שמחליקין שמועה של זה בשל זה, ממו כהם סימן לסדר השמועות (ביצה כח:). רב פפא אמר. אסימנא דרב מלכיו פליג, דקאמר שפחות רב מלכיו ליכא, דכל מחני' ומתניחא דהא רב מלכיא פרישה, אכלן שמעמחא דלמר כרב מלכיו מדינא קי' (כחובות סא:). מחנתינן ומתניחא. הך דלמחרת אפירושא דמתניתין וצרייתא. רב מלכיא, שמעמחא. דלמחרת שמעמחא צאפי נפשיהו ולא אפירושא דמתניתין, רב מלכיו (ע"ז טג.) ורב פפא מחליק מחליק לרב מלכיא ואפר מקלה לרב מלכיו (נדה ו.) וסימינך. של מחליק בגירסא, מתניחא מלכתא. לגבי שמעמחא הויא מחמחא מלכתא, דהא מינה מומביין מוחתא לשמעמחא, וסימינך מלכיא לשון נקבה, אכל מלכיו לשון זכר (כחובות סא:). איכא בינייהו שפחות. דמתניתין היא ושמות ליה כרב מלכיו לאו דדייה היא, דכל מחנתינן ומתניחא דלית בהו רב מלכיא אמר פירושן, אכל שמעמחא דלמרת כרב מלכיו כגון שפור וגומות דדייה מינה (ביצה כח:).

י"ש

י"ש

א) מניי פ"ב מהל' ע"ז הל' יג טושי"ע י"ד סי' קפ סעיף ה):

צה ב מניי פ"ב מהלכות ע"ז הלכה יא סמג לאוין פא טושי"ע י"ד סי' קפ ס"א:

צה ג טושי"ע שם ס"ג: ק ד מניי פ"ה מהלכות מירות הלכה י סמג לאוין רכ:

קא ה מניי שם הל' טו ופ"ג מהל' אכל הל' ד סמג שם וסי' רלד: **קב ו** מניי פ"ה מהל' מירות הל"ג סמג לאוין רכ:

קג ז מניי פ"י מהלכות כלאים הל' יא סמג לאוין רפג:

מוסף רש"י

בבבבבבבב. פליי"א של מלחמי חצות שמחליקס כס את מיק הסיוף, ורהיטיני. פליי"א של עוסי מריקין (קדושין לה:). תלמוד לומר לא יגלחו. האמור ככהניס ואלו דרך גילוח צכן (שם). שפור שפחות וגומות. אלו שלש הלכות רב מלכיו אמרן ולא רב מלכיא, מפני ששמותיהן דומין זה לזה ויש שמחליקין שמועה של זה בשל זה, ממו כהם סימן לסדר השמועות (ביצה כח:). רב פפא אמר. אסימנא דרב מלכיו פליג, דקאמר שפחות רב מלכיו ליכא, דכל מחני' ומתניחא דהא רב מלכיא פרישה, אכלן שמעמחא דלמר כרב מלכיו מדינא קי' (כחובות סא:). מחנתינן ומתניחא. הך דלמחרת אפירושא דמתניתין וצרייתא. רב מלכיא, שמעמחא. דלמחרת שמעמחא צאפי נפשיהו ולא אפירושא דמתניתין, רב מלכיו (ע"ז טג.) ורב פפא מחליק מחליק לרב מלכיא ואפר מקלה לרב מלכיו (נדה ו.) וסימינך. של מחליק בגירסא, מתניחא מלכתא. לגבי שמעמחא הויא מחמחא מלכתא, דהא מינה מומביין מוחתא לשמעמחא, וסימינך מלכיא לשון נקבה, אכל מלכיו לשון זכר (כחובות סא:). איכא בינייהו שפחות. דמתניתין היא ושמות ליה כרב מלכיו לאו דדייה היא, דכל מחנתינן ומתניחא דלית בהו רב מלכיא אמר פירושן, אכל שמעמחא דלמרת כרב מלכיו כגון שפור וגומות דדייה מינה (ביצה כח:).

י"ש

י"ש

